

Economia socială prin prisma sărăciei. Cazul romilor din România

Abstract: *Social exclusion and poverty have affected the lives of Roma for decades. Nowadays this continues in Romania and in many other countries in Europe. In Romania, a large obstacle for social inclusion of the Roma has been the lack of education, which has further led to a high degree of unemployment among the community. Additionally, many Roma have reached a high level of poverty, resulting in an income disparity, which in turn has contributed to social exclusion. This article aims at analyzing the causes of poverty (in the case of Roma people) as well as the public policies that have been implemented until now in this respect.*

Keywords: economic integration, moderate poverty, social exclusion, Roma people.

Scopul acestui articol este de a analiza cauzele sărăciei romilor din România, măsurile luate până în prezent, cercetările și instituțiile care au încercat să rezolve aceste probleme deosebit de actuale și dacă au reușit sau nu.

Romii și sărăcia

O mare parte a europenilor săraci fac parte din comunitatea romilor². Aceasta nu înseamnă că toți romii sunt săraci, la fel cum sunt mulți non-romi săraci în Europa, inclusiv din comunitățile etnice majoritare. Cu toate acestea, romii sunt văzuți ca reprezentând cea mai mare parte din comunitățile sărace. De asemenea, proporția romilor săraci este mult mai mare decât a oricărui alt grup etnic din Europa de Est.

Acest articol nu tratează exclusiv romii săraci, ci în acest caz, romii se prezintă sub forma unui eșantion de populație săracă din sud-estul Europei. Orice soluție propusă trebuie prin urmare să fie dezvoltată, nu numai pentru romi, ci pentru toate comunitățile de populații sărace, care pot beneficia de soluțiile prezentate în articolul de față, indiferent de etnia lor sau de convingerile naționale sau religioase.

Populația săracă din Europa merită o atenție deosebită din punct de vedere economic / antreprenorial, din cauza fondurilor mari alocate și a politicilor sociale aplicate pentru bunăstarea lor, de către UE, fără rezultate semnificative până acum și fără o privire optimistă cu privire la acest lucru în viitorul apropiat. Spre deosebire de cei săraci din regiunile sărace, romii săraci dispun de fonduri

---

Dincă Valentin

drd SNSPA

(valy_dinca@yahoo.com)

pentru a învinge sărăcia, dar există în mod clar o lipsa de strategii credibile și convingătoare în acest sens. Această lucrare va încerca să contureze o astfel de strategie.

Sărăcia Moderată

Cele mai multe standarde, ar califica romii săraci, probabil, ca moderat de săraci (<2 \$ / zi) și extrem de săraci (\$ .1.25)³. Acești termeni sunt oarecum vaști și ca urmare, au nevoie de o definiție mai precisă. Diferențele calitative dintre romii săraci extremi și cei moderați sunt importante și implică strategii diferite de creștere a veniturilor. Calificarea romilor ca moderat de săraci nu ar trebui să submineze gravitatea situației lor.

Tabel nr. 1. Caracteristici principale ale sărăciei moderate și extreme

	<i>Sărăcie moderată</i>	<i>Sărăcie extremă</i>
1	<i>Deficit alimentar ocazional</i>	<i>Deficit alimentar constant</i>
2	<i>Beneficiază de asistență socială</i>	<i>Nu beneficiază de asistență socială, nici de servicii gratuite</i>
3	<i>Relativ vulnerabil la boli</i>	<i>Vulnerabil la boli</i>
4	<i>Locuințe din beton sau lemn (barăci)</i>	<i>Case din chirpici</i>
5	<i>Electricitate și electronice sau electrocasnice de mână a doua</i>	<i>Fără electricitate, fără electronice sau electrocasnice</i>
6	<i>Mobilă de mână a doua</i>	<i>Fără mobilier</i>
7	<i>Noua generație instruită (școlită)</i>	<i>Noua generație analfabetă</i>

Principala diferență între romii săraci și alte comunități sărace la nivel global este disponibilitatea unor servicii de asistență socială, care îi conduc către niveluri moderate de sărăcie. Astfel de subvenții din fonduri sociale sunt complet inexistente pentru restul țărilor sărace ale lumii, ceea ce, în special, face ca situația să fie și mai dificilă. În schimb, pentru întreținerea lor, romii săraci primesc anumite ajutoare sociale.

O consecință importantă a distincției între sărăcia moderată și cea extremă este că săracii din categoria moderată au nevoie de mai mult decât o creștere a venitului minim cum se procedează pentru romii săraci din categoria extremă. Astfel, modalități simple de îmbunătățire, de creștere a veniturilor utilizând activități economice simple, cum ar fi comercializarea en-detail, achiziționarea de animale pentru producerea laptelui pentru clienții cu microfinanțare (care se dă doar la romii din categoria de sărăcie extremă), nu vor fi suficiente aici.

Mergând strict prin cifre statistice, aplicând definiția Băncii Mondiale cu privire la sărăcia extremă (<\$ 1,25) și sărăcia moderată (\$ 1.25 la 2 \$), o familie de patru membri trebuie să aibă venituri de sub 150 dolari pentru a fi considerată ca extrem de săracă⁴. Având în vedere faptul că mai multe familii de romi săraci în România obțin ajutor social de la stat în jurul valorii de 100 euro/lună de familie, plus alocațiile de întreținere pentru copii, cele mai multe dintre ele fiind mai sus de pragul de 150 \$/lună, dar probabil nu peste pragul de 240 dolari pentru a fi considerate ca fiind peste pragul de înscriere în categoria de sărăcie moderată.

Stilul de viață al săracilor în rândul romilor, în special stilul de viață profesional al acestora este neschimbat, deci la fel ca cel al strămoșii lor⁵. Dacă s-au schimbat, în unele cazuri, acestea s-au schimbat în rău din cauza declinului profesiilor meșteșugărești practicate de romi și datorită incapacității de a găsi o bază profesională pe piață liberă, în mare măsură din cauza lipsei lor de educație și de formare. Într-adevăr, viața personală a acestora s-a schimbat foarte puțin în bine prin utilizarea de energie electrică și a unor facilități de asistență medicală, dar multe încă lasă de dorit. De exemplu, multe așezări de romi nu au încă toalete și canalizare⁶, chiar și în zonele semi-urbane.

Lipsa integrării (economice)

Romii sunt un grup etnic minoritar din România, precum, germanii, evreii și maghiarii. În plus, din punctul de vedere al problemele romilor legate de discriminare fie ea rasială/ socială/ economică, romii se disting dintre grupurile minoritare deoarece, celelalte grupuri minoritare sunt integrate în economia de piață, iar starea lor de ocupare nu este una de șomaj aproape permanent. În timp ce coloniștii germani s-au așezat pe teritorii nelocuite și au achiziționat terenuri agricole, imigranții evreii au reușit să își consolideze activitățile comerciale, minoritatea maghiară stabilită pe teritoriul Ungariei de odinioară s-a așezat în România, însă romii nu au reușit să se integreze în economiile locale.

Astfel, ei niciodată nu au lucrat în agricultură, indiferent dacă exista teren disponibil pentru acest scop (în secolele 14 și 15). Ulterior, averile lor economice au scăzut atunci când aceștia au fost înrobiți de către aristocrație și de biserică.

Lipsa integrării economice a fost un rezultat al lipsei de integrare socială, care avea aparent două fețe. Pe de o parte, exista o discriminare față de cei din exterior, care au fost considerați mai mult „din afară” din cauza culorii pielii a lor și a faptului că nu erau europeni (în cazul în care exista un astfel de concept). Cu toate acestea, mai important pare să fi fost refuzul romilor, sau mai precis vorbind, refuzul liderilor comunității lor să își integreze comunitățile în cadrul celor locale, exemplul cel mai evident fiind refuzul lor de a-și trimite copiii la școlile locale.

Aceste decizii luate de liderii comunității au avut, în mod clar, consecințe devastatoare pe termen lung, care pot fi resimțite până astăzi, și anume: analfabetismul, șomajul, lipsa de competențe, etc. În același timp, comunitatea sau, mai degrabă liderii săi nu au reușit să dezvolte un sistem educațional propriu. Lipsa de integrare socială a împiedicat, de asemenea, integrarea economică.

Discriminarea

Discriminarea larg răspândită împotriva romilor este raportată nu numai în mass-media, ci mai ales în studii academice. Cu toate acestea, nefiind o problemă economică, nu o vom accentua în acest articol. Și totuși, ceea ce pare a fi un rezultat neașteptat raportat de un studiu al Agenției Naționale pentru Romi trebuie să fie menționat: cu cât romii sunt mai săraci, cu atât mai puțin percep discriminarea ca pe o problemă. Acest lucru este de înțeles, dacă luăm în considerare faptul că săracii i-au în calcul mai degrabă problemele economice decât pe cele sociale. Conform acestui studiu, rezultă și că problemele economice ale celor mai săraci dintre romii nu sunt din cauza discriminării (există, de asemenea, romi care nu sunt săraci). Eliminarea discriminării nu va conduce la creșterea veniturilor lor; doar găsirea de modalități de implicare în activități mai bănoase va duce la creșterea veniturilor lor. Romii bogați simt discriminarea mult mai mult din cauza implicării lor profesionale și sociale crescute în societate, în timp ce marea majoritate a romilor săraci, probabil, rămân limitate la localitățile lor.

Leadershipul romilor

În prezent, există nu numai romi membri ai parlamentului, dar există, de asemenea, un partid politic „Partida Romilor”, și, implicit, există, de asemenea, un lider general. În același timp, există ONG-uri dedicate pentru problemele romilor.

Cu toate acestea, nici liderii de vârf, nici liderii de bază (tradiționali), nici liderii ONG-urilor, nu au idei despre cum pot proceda pentru a atenua sărăcia din comunitatea lor. Aceștia nu diferă cu nimic de liderii politici, care, de cele mai multe care lucrează pe bază de „ideologii” sau pentru a satisface interese specifice, cu referire expresă la propunerile lor economice. Cu toate acestea, în acest caz, liderii politici nu au nici măcar ideologii la care să recurgă, cu excepția unor așteptări foarte mari de la stat pentru a le oferi soluții. Acest lucru este cu toate acestea destul de nerealist.

În cel mai bun caz, ei încearcă să facă lobby pe lângă autoritățile administrației publice locale, (oficialii aleși), care nu par interesați că aceștia reprezintă majoritatea romilor întrucât consideră că nu fac parte din electoratul lor. Conducerea politică nu se află în poziția de a pune cap la cap un plan al cărui scop major să fie creșterea economică a membrilor comunității rome, plan care ar putea atrage fonduri și sprijin. În cel mai rău caz, ca și mai mulți lideri din alte părți, accentul lor este pus pe ascensiunea lor în cariera politică, mai degrabă decât pe a contribui semnificativ la reducerea sărăciei și îmbunătățirea calității vieții alegătorilor lor.

Acțiuni ale statului și a altor instituții (Agenția Națională pentru Romi)

Guvernul român a înființat o agenție guvernamentală pentru problemele romilor în 1997, Oficiul național pentru romi (în prezent Agenția Națională pentru Romi sau ANR), ca parte a Departamentului pentru Protecția Minorităților Naționale. Agenția urmărește să îmbunătățească situația socială și economică a romilor. ANR este responsabilă pentru coordonarea implicării României în „Deceniul de Incluziune a Romilor”, un acord de cooperare regională între opt țări din Europa Centrală și de Sud-estul, pentru a îmbunătăți condițiile sociale și economice ale romilor. Pe lângă concentrarea pe probleme sociale și combaterea discriminării, eforturile economice cheie s-au orientat către îmbunătățirea ratei de ocupare în rândul romilor - eforturi la care a participat și Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă. În lumea economică, spre deosebire de cea socială, rolul unei asemenea organizații pot fi limitat doar de faptul că aceasta nu poate crea locuri de muncă și activități economice productive. În plus, nu este probabil necesar să ai un organism public însărcinat cu combaterea sărăciei pentru o singură comunitate etnică, care ar putea duce chiar la resentimente în rândul celor săraci de altă etnie. Abordarea problemelor economice trebuie să fie pentru toți cei săraci și nu numai pentru romi. Uneori, justiția pare a fi făcută dacă, în mod egal, privilegiul există între toate comunitățile etnice, genurile, grupuri sociale, etc., dar acest lucru este departe de o soluție satisfăcătoare. Problemele sărăciei trebuie să fie abordate independent de apartenența etnică. În schimb, populația-țintă trebuie să fie în întregime identificată după nivelul veniturilor sale, indiferent de gen nominal, etnie, grupare geografică sau socială.

Agenția a organizat târguri de muncă pentru a aduce împreună angajatori și potențiali angajați (Romi), târguri care au avut un succes parțial. Nu există rapoarte care să ne ofere posibilitatea de a examina rezultatele acestor eforturi în profunzime, însă în măsura în care acest efort reduce chiar și într-o mică măsură decalajele în ceea ce privește ocuparea forței de muncă atunci eforturile sunt desigur, benefice. Cu toate acestea, ele nu se adresează cauzei principale a sărăciei, care trebuie să fie legată de creșterea potențialului productiv al fiecărui individ.

Statutul cercetărilor: cea mai cercetată populație săracă din lume

Este probabil corect să spunem că romii au făcut obiectul cercetărilor mai mult decât orice alt grup predominant sărac din lume, datorită amplasării lor într-o regiune geografică relativ prosperă. Singura excepție ar putea fi grupurile etnice sărace din Statele Unite ale Americii, dat fiind numărul mare de institute pentru săraci de acolo, cu toate că este o chestiune de sărăcie relativă, mai degrabă decât sărăcia absolută.

Cea mai mare parte dintre cercetări au fost realizate dintr-o perspectivă sociologică. Acest lucru înseamnă o mulțime de detalieri ale „condițiilor de viață ale romilor”. Este îndoielnic dacă asemenea cercetări sunt într-adevăr utile. Nu este greu să realizăm modul de viață al oamenilor care au un venit de mai puțin de un dolar pe zi. Chiar dacă ne-ar fi greu, aceste studii nu ne oferă și soluții, ci doar informații cu privire la lipsa locuințelor, a hranei, a educației și a îmbrăcămînții. Cele mai multe studii din literatura de specialitate nu reușesc să abordeze chestiunile cheie ale problemei, și anume: veniturile mici și modalitățile de ieșire din această situație.

Nu vor exista niciodată suficiente fonduri de asistență socială pentru a reduce sărăcia celor nevoiași, în ciuda faptului că fondurile oferite de UE sunt foarte mari comparativ cu un obiectiv mic precum romii din România, fără să mai discutăm despre toți săracii din România sau UE.

Desigur, este nevoie de asigurarea asistenței sociale și a cheltuielilor necesare pentru probleme urgente de viață și de moarte, care ar putea fi extinse la oferirea de condiții de trai adecvate, asistență medicală, întreținerea copilului, etc. Cu toate acestea, aceste măsuri sociale, care sunt pur și simplu o chestiune de a „găsi fonduri și a cheltui” (cât de eficient dacă este posibil), trebuie să fie separate de eforturile de a crește permanent veniturile gospodăriilor sărace, ale romilor și altora. Acesta din urmă este un efort de-a lungul timpului, în timp ce cheltuielile sociale reprezintă necesități recurente. Nu există studii foarte multe pe tema creșterii veniturilor săracilor, a romilor sau a săracilor de oriunde altundeva.

Concluzii

Controversată sau nu, problema sărăciei romilor este importantă pentru întreaga Europă și are nevoie de soluții corecte pentru a se asigura astfel ameliorarea nivelului de trai al tuturor romilor săraci. Sigur că fiecare țară are propriile probleme specifice cu privire la comunitățile rome afectate de sărăcie, dând naștere, de multe ori, la probleme dificile. UE este lăudată⁷ pentru înțelegerea conferită statelor membre, pentru cooperare și pentru oferirea de soluții mature la problemele actuale ale romilor săraci. Prin urmare, este crucial ca UE, să rezolve criza romilor săraci, în cel mai bun interes al oamenilor, prin oferirea de soluții viabile.

Comparativ cu cei săraci din alte părți ale lumii, romii par a fi mai conștienți de sărăcia lor și de faptul că trebuie să facă ceva să își asigure un venit necesar pentru un trai decent.

Așteptările sunt în general focalizate către stat și țin cel mai adesea de infrastructură. Într-adevăr Guvernul dezvoltă proiecte comunitare de ocupare a forței de muncă pentru romi, în unele zone din România, însă la fel de adevărat este faptul că aceste proiecte nu pot fi menținute pe o perioadă lungă de timp și pot ridica cu greu toată comunitatea de

romi din sărăcie. Acest lucru are un potențial foarte limitat, mai ales în starea economică actuală, a anilor 2011-2012, când au loc reduceri în cheltuielile guvernamentale, propuneri de reducere a pensiilor și a salariilor angajaților din sectorul public, eliminând orice speranțe pentru o soluție destinată romilor săraci.

Pe lângă toate acestea, romii mai au o problemă majoră care ține de legalizarea statutului lor. Aceasta este, evident, o cauza de incertitudine și o mare preocupare pentru ei. Mulți dintre ei fiind analfabeți, fiind o minoritate etnică și de cele mai multe ori inadecvat organizată politic, ei nu au putut să facă progrese mari. Deși există în prezent un partid politic care îi reprezintă pe romi, care se luptă pentru a aborda aceste probleme de bază ale legalității și scoaterii din sărăcie, el nu pare să aibă idei concrete cu privire la modul prin care să fie eliminată sărăcia din viața romilor o dată pentru totdeauna.

Note

1 Beneficiar al Proiectului "Construcția și implementarea unui program doctoral inovator interdisciplinar cu privire la problematica romilor" cofinanțat de UE prin Fondul Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

2 Bezemer, 2006, 13.

3 United Nations, 2011.

4 Alkire și Foster, 2008.

5 Hancock, 2002.

6 Revenga et al. 2002.

7 Dhananjay, 2010, 6.

Bibliografie

Alkire, S. & J. Foster. 2008. *Counting and Multidimensional Poverty Measurement*. Oxford Poverty and Human Development Initiative (OPHI) Working Article Number. Accesat pe 2 aprilie 2012: http://mora.rente.nhh.no/projects/EqualityExchange/Portals/o/articles/Alkire_Foster_CountingMultidimensional_Poverty.pdf

Dhananjay Tripathi. 2010. *Roma Question: Reflecting the Internal Debate within the European Union*. *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*. (9:3).

Bezemer Dirk J. 2006. *Poverty in Transition Countries*. *Journal of Economics and Business*. (9: 1), 11-35.

Hancock, Ian. 2002. *We are the Romani People*. Hertfordshire: Great Britain.

Revenga, A. et al. 2002. *Poverty and Ethnicity - A Cross-Country Study of Roma Poverty in Central Europe*. Washington, DC: World Bank.

United Nations. *Poverty Eradication*. Accesat pe 1 aprilie, 2012, from *Poverty: Social Policy and Development Division*: <http://social.un.org/index/Poverty.aspx>